

AFRİKA'NIN KAVŞAĞI

TANZANYA

ZANZİBAR

FİGEN GÜNDÜZ LATACONNOUX

Afrika’da yaşam mücadelesi veren albinolar ve ailelerine...

İÇİNDEKİLER

BAŞLARKEN / 11

AFRİKA’NIN KAVŞAĞI / 17

TARİHE AÇILAN BAHARAT KOKULU PENCERE

ZANZİBAR / 45

TARİHİ YAPILAR / 65

EK1 tanganika’dan tanzanya’ya uzanan kronolojik tarihçe / 159

EK2 svahili - türkçe seyahat sözlüğü / 163

EK3 albinoların yaşam mücadelesi / 165

EK4 dünyanın en büyük vadisi, yaşam ve
uygarlıkların beşiği: büyük rift (yarık) vadisi / 175

EK5 gezginlere pratik bilgiler / 183

EK6 bir orta çağ işkencesi - kadın sünneti / 187

DİZİN / 188

KAYNAKÇA / 191

THE GREAT RIFT
VALLEY FROM RED-
SEA TO MOZAMBIQUE

WILDLIFE PHOTO

TARİHE AÇILAN BAHARAT KOKULU PENCERE

ZANZİBAR

*“When the flute is played in Zanzibar,
all Africa east of the lakes must dance”*
(Zanzibar’da flüt çalındığında, Afrika’nın
doğusundaki bütün göller dans etmelidir.)
Zanzibar’ın bir zamanlar Doğu Afrika üzerindeki
gücünü anlatan bir Svahili atasözü.

Dar’dan Zanzibar’a feribot ya da uçakla geçilebiliyor. Şehir merkezinden havaalanına gidiş yolunda zaman kaybedeceğimize Dar’da kaldığımız otelin hemen yakınındaki limandan kalkan feribotla Zanzibar yolculuğumuza başlıyoruz. Yıllardır hayallerimi süsleyen Zanzibar, Türkiye’de bar ve restoranlara adını vererek beni ve benim gibi birçoklarını, “Acaba nerededir bu Zanzibar?” diye haritaya bakmaya sevk eden, erişilmesi zor bir ada kimliğinden sıyrılıp merak ve heyecanla karışık değişik duyguları aynı anda tatmama neden oluyor.

Sabahın erken saatinde limanda hava nemli ve hayli sıcak. Azam Marine and Coastal Fast Ferries şirketine ait olan feribotun kalkış saatini beklerken oturduğum yerden kâh Zanzibar’a gitmek üzere itiş kakış kuyruğa giren yerli halkı gözlemliyor, kâh elimdeki kitabın satırları arasındaki tarih yolculuğuma devam ediyorum.

Feribota bavullarımız, sırt çantalarımız ve elimde, içinde Dar’da kendimize, ahlamlara ve annelere hediye olarak

Zanzibar Stone Town'da kaldığımız Zanzibar Palace Otel'i'nin girişi.

özenle seçtiğimiz tingatinga tabloların bulunduğu ruloyla biniyoruz. Yaklaşık bir buçuk saat süren yolculuk sonunda adaya vardığımızda bir eksikle, tingatinga rulosunu feribotta unutarak iniyoruz. Elimize, doldurmamız için Zanzibar'a giriş kartları tutuşturuluyor. Tanzanya vizemiz olduğundan Zanzibar için ekstra bir vize almamız gerekmiyor, ama yine de pasaportlarımıza Zanzibar'a giriş damgası vuruluyor. Sanki başka bir ülkeye giriş yapıyoruz. Zanzibar polisinin pasaportlarımızı kontrol ederken Svahilice, *Jambo* (Merhaba), *Karibu* (Hoşgeldiniz) diyerek bembeyaz otuz iki dişi ortada bizi karşılaması sırasında tingatingalar tamamen aklımızdan uçup gidiveriyor. Stone Town'un merkezindeki tarihî bir konaktan devşirme Zanzibar Palace Otel'i'ne yerleştikten çok sonra beynimde çakan şimşekle odada tingatinga rulosunu aramamız maalesef bir sonuç getirmiyor. Ertesi gün için planladığımız baharat turu akabinde feribotun varış saatinde limana gidip umudumuz olmasa da ruloyu sormaya karar veriyoruz. Limandaki kayıp eşyalar bürosunda ruloyu duvara dayalı görünce açık-

çası çok seviniyoruz, ama yine de adada seyahatimiz boyunca tedbiri elden bırakmıyoruz.

Persler, Ummanlılar, Portekizliler ve İngilizler gibi pek çok ülkenin sömürgesi olan Zanzibar'ın ilginç tarihî geçmişinde bu kültürlerin bırakmış oldukları izleri günümüzde sürmek hâlâ mümkün. Şiraz kentinden gelen Pers göçmen ve tüccarlar adada hayli iz bırakmışlar. Adının Perslerden geldiği söylenen Zanzibar, Farsça *Zangi-bar* (Siyahların Sahili) anlamına geliyor. Aslında Zanzibar, Unguja, Pemba, Mafia ve Latham olmak üzere dört büyük ve etraflarındaki birçok minik adadan oluşan takımadaların ortak adı. Bu adalardan en turistik olanı, yani Unguja, günümüzde Zanzibar olarak anılıyor.

Zanzibar'ın kuzeyinde yer alan, daha az turistik ve bu nedenle de bakir kalmayı başarabilmiş olan, tropik cennetin ta kendisi Pemba Adası yeşil vadileri, palmye ağaçları, kıyılarında envai çeşit deniz canlısına yuva olan mangrov ağaçları ve karanfil plantasyonlarıyla dinginlik arayanlar için biçilmiş kaftan.

zanzibar'ın tarihteki yolculuğu

Gezginlerin piri Ibn Battuta (d. 1304 - ö. 1369) gezi hatıralarını ve izlenimlerini kaleme aldığı *Rihle* adlı seyahatnamesinde Zanzibar'ın on dördüncü yüzyıldaki ileri gelenlerinin misafirperverliklerinden dem vurur. Yabancılar evlerinin şaşıalı kapılarını ardına kadar açan, onları sofralarına kabul eden bu kişilerin kölelerini de bu kâşif/gezginlere hediye olarak vermelerinden bahseder.

1505 - 1698 yılları arasında Portekiz hâkimiyetinde kalan adanın yönetimi 1698 yılında Umman Sultanlığı'na geçmiş. 1840 yılında, Umman Sultanı Said bin Sultan El-Busaid (d. 1797 - ö. 1856) sultanlığın başkentini, "Yeryüzünde cenneti buldum" düşüncesiyle Umman Muskat'tan, adadaki Stone Town şehrine taşımış. 1856 yılında sultanın ölümünden sonra iktidar kavgasına düşen oğulları 1861'de sultanlığı Zanzibar ve Umman olarak ikiye bölünmüşler. Majid bin Said

Zanzibar'a özgü köy evi.

(d. 1834 - ö.1870), Zanzibar Sultanı olurken, Thuwaini bin Said ise Umman Sultanlığı'na getirilmiş ve iktidar kavgası böylece tatlıya bağlanmış.

Altıncı Zanzibar Sultanı Halid bin Barghash'ın (d.1874 - ö.1927) adadaki Britanya etkisini sonlandırmak amacıyla 1896'da İngilizlere karşı açtığı, sadece otuz sekiz dakika süren savaş sonunda Zanzibar teslim olmuş. Zanzibar - İngiliz Savaşı, tarihte 1526 yılında Osmanlı İmparatorluğu ile Macaristan Krallığı arasında yaklaşık iki saat süreyle yaşanan, en kısa savaş unvanına sahip Mohaç Meydan Muharebesi'ni de tahtından indirmiş.

Ada sultanlığı, 1963 yılına kadar Birleşik Krallık tarafından atanan vezirler ve valiler tarafından yönetilerek yarı sömürgeleşmiş. 1963 yılında bağımsızlık verilen ada, sultan yönetiminde anayasal krallık olmuş. Kısa süren bu dönem akabinde 1964 yılında yaşanan Zanzibar Devrimi'yle yönetim devrilerek ada bugünkü statüsüne kavuşmuş. Günümüzde Tanzanya'ya özerk bölge statüsüyle bağlı olan Zanzibar'ın kendi seçtiği yerel parlamentosu ve cumhurbaşkanı var.

Tarladan dönen köylü çocuklar.

Ekonomisi turizme, tarım ve balıkçılığa dayalı olan Zanzibar, topraklarından geçen her medeniyetin arkasında bıraktığı tarihsel izle, egzotik baharatıyla, bembeyaz kumsallarıyla ve misafirperver insanlarıyla bizi keşfe çağırıyor. Daha fazla bekletmeyelim.

Adanın kuzeyindeki Nungwi, doğusundaki Kendwa ve Pwani ile güneyindeki Kizimkazi plajlarına kurulu lüks oteller uçsuz bucaksız tropikal kumsallarında keyif tatili yapmak isteyenler için ideal. Biz tercihimizi Zanzibar Takımadaları'nın başkenti olan Stone Town'dan yana kullanıyoruz.

taş şehir (stone town)

Svahili halkının yaşadığı ticaret kentleri arasında kültürel açıdan sıra dışı bir özelliğe sahip olmasıyla, yüzyıllar boyunca Arap Yarımadası, Asya ve Afrika arasında ticarete oynadığı önemli rol sonucu zenginleşen ilginç mimarisiyle, Doğu Afrika'daki köle ticaretinin önemli bir merkezi olması ve Dr. David Livingstone'un köleliğin bütün dünyada yasaklanması-

Shree Shiva Shakti Hindu Tapinagı.

Hurumzi Otel'in terasından Stone Town'a bakış.

nı sağlayacak kampanyasını Zanzibar'da başlatmasıyla tarihe geçen Stone Town, 2000 yılında UNESCO Dünya Kültürleri Mirası Listesi'ne dahil edilmiş.

Adını, üzerine kurulu olduğu mercan kayalarından alan, Hint, Arap ve Svahililerin bir arada yaşadığı, evlerin mercan kayalıkları üzerine mercan kayalarından yontulan taşlarla inşa edildiği, Zanzibar Takımadaları'nın başkenti Stone Town'u gezmeye çıkıyoruz.

Şehrin daracık sokaklarında berberler, hırdavatçılar, bak-kallar, terlikçiler, tamirciler, kısacası ne ararsanız var. Sıcaktan bunalmış bir terzi, pedallı dikiş makinesini dükkânının önüne çıkarmış, harıl harıl siparişini yetiştirme çabasında. Yol kenarına dizilmiş kadınların yayvan hasır sepetlerinde tropikal meyve öbekleri, sokaklarda kadınlı erkekli yoğun bir kalabalık var.

Nüfusun yaklaşık % 99'unun Müslüman olduğu adada, kadınların çoğu rengârek yerel giysili, kimisi çarşafly. Genç kızlar başlarının üzerindeki sepetleri ve bohçaları dimdik taşıyorlar, erkeklerse üzerlerindeki entarileri, başlarındaki fes ve

St. Joseph Katedrali.

takkeleriyle çizdikleri tabloda insanı âdeta zaman tüneline yüzyıllar öncesine götürüyorlar. İnsanlar zaman durmuşçasına çok ağır hareket ediyorlar. Sanki bir film setinde eskiye dair bir sahne canlandırılıyor, biz de seyircileriz.

Yerli halk fotoğraf çeken turiste alışık. Fotoğraf çekmek için izin isterseniz genelde kabul ediyorlar, hattâ turistlerin bu fotoğraf merakı yerli halkın gelir kaynağı olmuş. Az bir miktara fotoğraflarınıza kolayca model bulabiliyorsunuz Stone Town sokaklarında. Ancak medreseden çıkan çocuklar, fotoğraf makinemi görünce öcü görmüş gibi, panik içinde kaçıyorlar.

zanzibar'ın gizemli öyküler fısıldayan kapıları

Daracık sokaklı Stone Town'un bütün kapıları oymalı, kakmalı ve metallere bezeli. Arap geleneğine göre kapı, ev sahibinin varlığının en önemli simgesi. Yerliler ne yapıp edip yoksul bile olsalar kulübelerine birer süslü kapı takmışlar. Genelde tik ağacından yapılmış, yüzyıllar öncesine tarihli bu kapılar günümüze sapasağlam ulaşmış.

